

3. Фарфурак М. В., Швець А. П. Основні засоби як елемент облікової політики. / М. В. Фарфурак, А. П. Швець. – Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку обліку і економічного аналізу» Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова м. Николаїв. [Електронний ресурс] - Режим доступу : conference.nuos.edu.ua.

4. Бірюк О. Г. Облікова політика щодо основних засобів. / О. Г. Бірюк. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/oblikova-politika-schodo-osnovnih-zasobiv.html>.

5. Моссаковський В. Б. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні : Монографія / В. Б. Моссаковський. – Київ : «Інтерпрес ЛТД», 2009. – 326 с.

6. Іщенко В. І. Облікова політика у вирішенні проблеми неспівставності показників фінансової звітності. / В. І. Іщенко. «Розвиток облікової і фінансової складових економічної науки та практики». Збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2013. – С. 251 – 256.

7. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства. Наказ Міністерства фінансів України № 635 від 27 черв. 2013р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27 квіт. 2000 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

9. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В.Я.

УДК 65.016.7

СТРАТЕГІЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Лебедева В.В., к.е.н., доцент

Одеський національний політехнічний університет

В статті досліджено сучасний стан та проблеми диверсифікації діяльності вітчизняних аграрних формувань. Обґрунтовано комплекс заходів аграрної політики, спрямованих на підвищення соціально-економічної ефективності диверсифікації аграрних структур. Проведений аналіз диверсифікаційної привабливості аграрних формувань в контексті стратегічних орієнтирів господарювання. Визначено пріоритетні напрями диверсифікації в розрізі основних суб'єктів аграрно-ринкових відносин.

***Ключові слова:** диверсифікація, аграрні формування, соціально-економічний розвиток, агропродовольча політика.*

Постановка проблеми. Формування сучасного конкурентного середовища в агропродовольчій сфері виробництва визначається наявністю тенденцій, пов'язаних із посиленням ризиків і загроз діяльності агропромислових структур, загостренням конкурентної боротьби, що зумовлюється активізацією інтеграційних процесів, сучасним трендом підвищення рівня концентрації капіталу, як методу нарощування техніко-технологічного потенціалу з метою вирішення проблем забезпечення сталого розвитку сільських територій. За таких умов стратегічним пріоритетом функціонування агропромислових формувань постає диверсифікація виробничої діяльності як один з найбільш

ефективних методів досягнення конкурентних переваг на ринку та стратегічних цілей підприємства.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження проблем стратегічного управління підприємств аграрного виробництва висвітлені в наукових працях відомих вітчизняних вчених Саблука П.Т., Андрійчука В.Г., Маліка М.Й., Пасхавера Б.Й., Гришовой І.Ю., Митяй О.В., Красноручького О.О., Лагодієнка В.В., Язлюка Б.О., Хоми І.Б., Шабатури Т.С. [1-10] Проте, в сучасних умовах постає проблема розробки конкретних етапів стратегії вертикальної диверсифікації переробних підприємств аграрного виробництва з урахуванням трансформаційних змін галузі.

Постановка завдання. Мета дослідження – визначити основні етапи стратегії диверсифікації переробних підприємств аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною умовою динамічного і ефективного розвитку аграрного сектора економіки України – забезпечення пропорційності та збалансованості його складових: сільського і рибного господарства, харчової промисловості і перероблення сільськогосподарських продуктів, зміцнення зв'язків між ними. При відсутності адекватної ринкової інфраструктури вітчизняні переробні підприємства в більшості випадків використовують своє монополіне становище для зниження закупівельних та завищення реалізаційних цін. В результаті сільськогосподарські підприємства часто вимушені розвивати неінтегровану вертикальну диверсифікацію: будувати дрібні цехи з переробки зерна, м'яса, овочів, плодів, олійних культур тощо. Будівництво невеликих переробних потужностей вимагає від сільських товаровиробників значних капіталовкладень, а відсутність можливостей комплексної переробки часто призводить до невиправданним втрат сировини. Переробні ж підприємства втрачають сировинні зони і не завантажують власні виробничі потужності, коефіцієнт використання яких коливається від 20 до 35%. Це викликає подорожчання переробки сировини, зниження конкурентоспроможності вироблених продовольчих товарів і, як наслідок, призводить до засилля імпортової продукції на ринках.

Проте, на сучасному етапі впровадження вертикальної неінтегрованої диверсифікації – це додаткове джерело надходження грошових ресурсів, спосіб зменшення сезонності сільськогосподарського виробництва, ефективний спосіб задоволення потреб місцевих споживачів у продовольстві тощо. Проведене дослідження сучасного стану розвитку вертикальної неінтегрованої диверсифікації аграрних товаровиробників доводить необхідність створення різноманітних підприємств галузей несільськогосподарського призначення.

Вибір конкретного напрямку вертикальної диверсифікації пов'язаний із фінансовим станом кожного сільськогосподарського підприємства, його мотиваційною метою щодо освоєння нових видів діяльності відповідно до попиту споживачів і потреб ринків збуту продукції (робіт, послуг). На практиці часто неможливо чітко визначити вид чи форму диверсифікації, оскільки у чистому вигляді вони реалізуються дуже рідко, як правило, їх поєднують, маючи на меті досягнення синергетичного ефекту.

Слід зазначити, що всі види вертикальної диверсифікації пов'язані з витратами коштів і зміною трудових відносин та технологічним переоснащенням. Проте, диверсифікована виробничо-фінансова програма розвитку аграрного підприємства дає змогу зменшити ступінь ризику при реалізації сільськогосподарської продукції у випадку неплатежів, інфляції та інших несприятливих чинників. Як справедливо зазначає Гришова І.Ю., вертикальна диверсифікація аграрних підприємств виключає можливість існування великої кількості інших операторів ринку між певним виробником і кінцевим споживачем сільськогосподарської продукції та продовольства. [3] Мова йде про посередництво переробних підприємств, як покупців сільськогосподарської сировини і продавців продукції переробки, посередників між виробниками сировини та переробними підприємствами, а також посередників між переробними підприємствами й оптовими покупцями готової продукції [5]. На кожній з наведених ланок виступатиме диверсифіковане сільськогосподарське підприємство як самостійний оператор ринку. Красноручський О.О. вважає, що диверсифікація ґрунтується на передислокації ресурсів у нові види сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності та на створенні нових можливостей для кращого використання робочої сили, збільшення прибутків домашніх господарств, а також підвищення рівня життя фермерів і всього сільського населення [6].

Стратегічною метою виробничої диверсифікації вітчизняних аграрних підприємств в умовах швидкого розвитку глобалізаційних процесів є, насамперед, підвищення ефективності господарської діяльності, зниження ризиків на ринках збуту продукції та забезпечення стійкого конкурентоспроможного виробництва. Основними кроками її здійснення є:

- ліквідація традиційних неефективних ланок у діючому виробництві;
- вибір нових напрямів діяльності через створення нових робочих місць, переоснащення виробничих потужностей і забезпечення висококваліфікованими працівниками;
- зміна організаційної структури підприємств та адаптація до нових, нетрадиційних принципів функціонування виробництва в ринковому середовищі [3].

Вочевидь диверсифікацію можна вважати своєрідним видом стратегії розвитку підприємства, стратегії, спрямованої на розширення сфер діяльності на ринку нових продуктів, виготовлення яких не зв'язане з основним виробництвом. Процес проведення диверсифікації виробництва включає декілька етапів. На першому (підготовчому) етапі за допомогою методів економічного аналізу формується система показників для проведення оцінки і прогнозування кон'юнктури продовольчого ринку та конкурентного середовища (табл. 1).

Метою першого етапу обґрунтування вибору стратегії вертикальної диверсифікації сільськогосподарського підприємства є отримання інформації про кон'юнктуру ринку сільськогосподарської продукції та продуктів переробки, ринку послуг, ринкової інфраструктури та місце господарюючого суб'єкта на ньому. Цей етап неодмінно пов'язаний з маркетинговим підходом, так як саме такий підхід допомагає у вирішенні проблем управління виробничо-збутовою діяльністю.

**Алгоритм здійснення вертикальної диверсифікації
сільськогосподарських підприємств**

№ п/п	Етап	Характеристики етапу	Методи здійснення
1.	Підготовчий	Визначення доцільності здійснення окремих видів вертикальної диверсифікації	Методи прогнозування, економічний аналіз, експертне оцінювання, PEST- та SWOT-аналіз, виділення та аналіз СЗГ
2.	Аналітичний	Проведення діагностики господарсько-фінансової діяльності	Прийоми економіко-статистичного методу, фінансовий аналіз, експрес-діагностика, визначення ймовірності банкрутства, кількісні та якісні методи оцінки ризиків
3.	Обґрунтування доцільності вертикальної диверсифікації	Вибір виду та формування програми реалізації стратегії диверсифікації	Аналізу і синтезу, балансовий, факторний аналіз, методи економіко-математичного моделювання
4.	Здійснення процесу диверсифікації	Безпосередня реалізація обраної стратегії диверсифікації – організація виробництва на диверсифікаційних засадах	Методи і концепції організації виробництва
5.	Аналізу та контролю за проведенням процесу диверсифікації	Постійний аналіз та контроль за зовнішнім та внутрішнім станом підприємства	Розрахунково-конструктивний метод, балансовий, факторний аналіз, контролінг (документальний, інформаційний, розрахунково-аналітичний)

Джерело: власні дослідження.

Наступним етапом є діагностика господарсько-фінансової діяльності сільськогосподарського виробництва, оцінка виробничо-ресурсного потенціалу товаровиробника та виявлення стадії розвитку підприємства. Проведення вертикальної диверсифікації сільськогосподарського підприємства як засобу управління його фінансовою діяльністю, може мати дві цілі: ліквідація або зменшення негативних результатів функціонування господарства (збитковості основних товарних галузей) та приріст потенційних можливостей товаровиробника.

Слід зазначити, що перша ціль пов'язана з вирішенням питань тактичного характеру, тобто забезпечення умов для виживання в кризовій ситуації. Друга – стратегічного, тобто побудова умов для динамічного розвитку та економічного зростання. Вертикальну диверсифікацію як спосіб виходу з кризового становища, обирають фінансово нестійкі сільськогосподарські підприємства на стадії економічного спаду, з метою отримання додаткових коштів від інших видів та сфер діяльності.

Підтвердженням взаємозв'язку вертикальної диверсифікації та заходів щодо зниження ступеня ризику є той факт, що при оцінюванні кредитоспро-

можності потенційних позичальників банк звертає увагу на різноманітність сфер діяльності підприємства. Водночас підприємства, що вважаються фінансово стійкими, на стадії уповільнення економічного зростання розширюють зону своїх господарських інтересів у плані поглиблення основного виду діяльності для подовження стадії життя товару та відтермінування спаду на його попит. Саме досягнення другої цілі обрання вертикальної диверсифікації, шляхом введення завершеного циклу виробництва від вирощування до реалізації сільськогосподарської продукції, включаючи переробку, зберігання, пакування, транспортування, дозволить забезпечити населення харчовими продуктами в необхідному асортименті і за доступними цінами та стабілізувати продовольчий ринок України.

На завершальному етапі визначається ефективність впровадження вертикальної диверсифікації. За допомогою аналізу структури та джерел надходження фінансових ресурсів від диверсифікації проводиться оцінка отриманих результатів та корегування напрямів господарської діяльності. Варто зазначити, що при прийнятті рішення стосовно застосування стратегії диверсифікації, слід враховувати не тільки соціально-економічну складову, а й екологічні аспекти. Саме вертикальна диверсифікація виробництва, особливо коли йдеться про раціональні та науково обґрунтовані сівозміни, ліквідацію шкідливого виробництва, перехід до органічного землеробства, сприяє вирішенню проблем, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища.

Висновки. Отже, найбільш важливими для сільськогосподарських підприємств перевагами стратегії вертикальної диверсифікації є: повне і рівномірне використання ресурсів та потужностей підприємства; стабілізація бізнесу; подолання монополізації ринків, витіснення імпорту; задоволення елітарного та індивідуального попиту і тісний зв'язок з кінцевим споживачем; можливість швидкого реагування на зміну попиту; сприяння розвитку кооперації та інтеграції виробництв; зменшення залежності від переробних підприємств; отримання синергетичного та соціального ефектів, що в кінцевому рахунку підвищує рівень ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Малік М.Й. Спеціалізація виробництва у підприємницькій діяльності Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наукова доповідь / за заг.ред. акад. НААН П.Т.Саблука. К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 342 с. – Розд. 6, підрозд. 6.5. – С. 186-189.
2. Лупенко Ю.О. Інвестиційні процеси в аграрному секторі економіки в умовах кризи/ Збірник наукових праць// Мінагрополітики України, Подільський державний аграрно-технічний університет, Інститут бізнесу і фінансів - Вип. 17, т. 2 Кам'янець-Подільський, 2014 – С. 525-527.
3. Митяй О.В. Особливості формування і оцінки конкурентоспроможності в аграрній сфері /О.В. Митяй // “Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія “Економічні науки” – 2014.– № 4.– С. 12-19.
4. Gryshova I. Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness/ I. Gryshova, I. Kryukova, O. Mityay // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 5-6. – С. 24–27.
5. Гришова І.Ю. Сучасні трансформації ресурсно-виробничого потенціалу національної економіки України/ І.Ю. Гришова, М.Ю. Щербата// Zbiór artykułów naukowych.

Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Economy. Priorytetowe obszary nauki" (29.11.2015 - 30.11.2015) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. - str.34-37.

6. Краснорущкий А. А. Методологические основы оценки конкурентоспособности и эффективности аграрных предприятий / А. А. Краснорущкий // Научное обеспечение развития АПК в условиях реформирования: [сборник научных трудов]. Санкт-Петербургский государственный аграрный университет. — Ч. 2. — СПб., 2014. — С. 95-98.

7. Krasnorutsky O. Theoretical aspects of integration and cooperation in Agro-Industrial Complex / O. Krasnorutsky, M. Krutko, I. Ryzhik // Problems of social and economic development of business: Collection of scientific articles. Vol. 1 – Publishing house “BREEZE”, Montreal, Canada, 2014. – P. 85-87.

Рецензент – д.е.н., професор Гришова І.Ю.

УДК 338.36:652.8

ОЦІНКА СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Маркова Є. Ю., к.е.н, здобувач

*Харківський національний технічний університет сільського
господарства ім. Петра Василенка*

Проведено оцінку економічного розвитку рибного господарства України, визначено причини, що стримують подальший розвиток рибного господарства. Проаналізовано тенденції щодо змін в споживанні різних видів водних біоресурсів. В статтідосліджено складові відновлення функціонування внутрішніх водойм України, намічено шляхи провадження інвестування, виділені основні проблеми та перспективи їх вирішення у сучасних умовах.

Ключові слова: рибне господарство, водні біологічні ресурси, державна підтримка, інвестиції, аквакультура.

Постановка проблеми. Визначальну роль для життя людини відіграє Світовий океан, його моря, озера, річки. Водне середовище має величезні перспективи для нарощування як продуктів харчування (при новітніх способах ведення господарства, розвитку аква- і марикультури), так і формування комфортних умов життя людства. Обсяги біологічної продуктивності багатьох акваторій роблять можливим нарощувати за порівняно короткий період часу обсяги вилучення рибних ресурсів для потреб людини, поліпшувати структуру харчування, що сприятиме продовженню життя (наприклад, в Японії середній рівень життя населення – 75 років, в Україні – 59).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема економічного розвитку рибного господарства України розглядалася в працях таких вітчизняних науковців: І.Ю. Гришова, О.Е.Довбиш, В.К. Кисельов, О.М. Клименко, В.А. Корчмит, В.Ф. Корельский, О. О Краснорущкий, Л.С. Ладонько, Б.О. Язлюк, Р.М. Скупський та ін. Проте, не дивлячись на те, що проблеми розвитку рибного господарства є предметом багатьох наукових досліджень, багато питань залишаються невирішеними.